

de blauwe klauwier

JAARGANG 15 NR 3

DE BLAUWE KLAUWIER is een uitgave van VOGELWERK GROEP "DE KEMPEN", en verschijnt 4 keer per jaar.

LOSSE ABONNEMENTEN zijn verkrijgbaar door storting van f26,50 op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "abonnement Blauwe Klauwier". De portokosten zijn in de prijs inbegrepen.

DE REDACTIE bestaat uit: Jack Bos, Fred Geven, Pierre v.d. Wielen en Jan Wouters.

Het redactie-adres is: De Braken 11, 5541 AC Reusel.

VOGELWERK GROEP "DE KEMPEN" beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de, in het wild levende, vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin, voorlichting, educatie en beheerswerkzaamheden.

LIDMAATSCHAP kan men verkrijgen door zich te wenden tot de secretaris: P. Busink, Urkhovenseweg 274, 5641 KN Eindhoven, tel. 040-814970. Het lidmaatschap begint met een proeflidmaatschap van 3 maanden. De contributie bedraagt f45,-- per jaar; studenten betalen f35,-- en gezinsleden f22,50. De contributie kan gestort worden op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "contributie Vogelwerkgroep".

Leden kunnen zich voor f10,-- per jaar abonneren op "De Roodborsttapuit", het tijdschrift van het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen (SOV). Dit bedrag moet ook op bovenstaand gironummer worden voldaan, onder vermelding van het gewenste.

HET POSTADRES van vogelwerkgroep "De Kempen" is dat van de secretaris: P. Busink, Urkhovenseweg 274, 5641 KN Eindhoven, tel. 040-814970.

HET DIA-ARCHIEF wordt beheerd door: Wim de Kroon, Kuikseindseweg 6, 5091 TD Middelbeers, tel. 04244-2329.

ARTIKELN UIT DE BLAUWE KLAUWIER MOGEN WORDEN OVERGENOMEN, NA VOORAF VERKREGEN SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE, ONDER VERMELDING VAN DE BRON.

ALBERT sprak met JACK BOS

Het is alweer even geleden dat de onregelmatig verschijnende rubriek "..... sprak met" is verschenen. De vorige aflevering, waarin Bob van der Wijk met ondergetekende sprak, stond in jaargang 13 no 4. Na een hele tijd achter mijn vodden te zijn gezeten door de redactiecoördinator, volgt hier het interview met Jack. Ik zag er eerst erg tegenop om eraan te beginnen, maar achteraf blijkt het best leuk te zijn om te doen.

Vinken

Jack Bos is een rasechte Eindhovenaar, geboren en getogen. Het vogelen is er van jongs af aan ingebracht door zijn vader: zijn vader deed de vogelgeluiden voor en Jack raadde ze dan. De geluiden betroffen altijd die van wildzangvogels, want die werden er door de familie Bos veel gevangen (Putters, Sijzen, Vinken enz.). Met zijn vader en broers ging hij er dan op uit met lijmstokken en netten. Door dit alles heeft hij wel een grote kennis opgebouwd over de vinkachtigen.

Zo waren er ook de vinkenwedstrijden, zowel in Limburg als Brabant. De Vinken worden onderscheiden in zogenaamde Meivinken en Walen. Het onderscheid zit hem in de zang: de vinkenslag. Walen zeggen er aan het einde van de slag geen "siskerwiet" bij. In Limburg en de Ardennen komen vooral de Walen voor. In wedstrijden met Walen ging het vooral om het aantal slagen per minuut. Dit gebeurde in de kroeg, waar men de vinkenkooien dan afgedekt met een zwarte doek op tafel zette en dan de slagen telde. Bij de Meivinken gaat het vooral om de kwaliteit van de slag. Bij ons in Brabant komen meerdere dialecten voor. Jack

kent zo verschillende van die vinkendialecten.

Meivinken werden speciaal voor dit doel op verschillende manieren opgefokt. Men haalde ze uit en fokte ze dan zelf op in eigen omgeving om ze de juiste slag aan te leren. Dit gebeurde met de cassetterecorder of met een goede Vink.

De wedstrijden worden nu nog gehouden en een goede Vink levert al gauw rond de f1000 op. Verschillende van die vinkenliefhebbers hebben hun Vinken dan ook voor een aardig bedrag verzekerd.

Eerste kennismaking

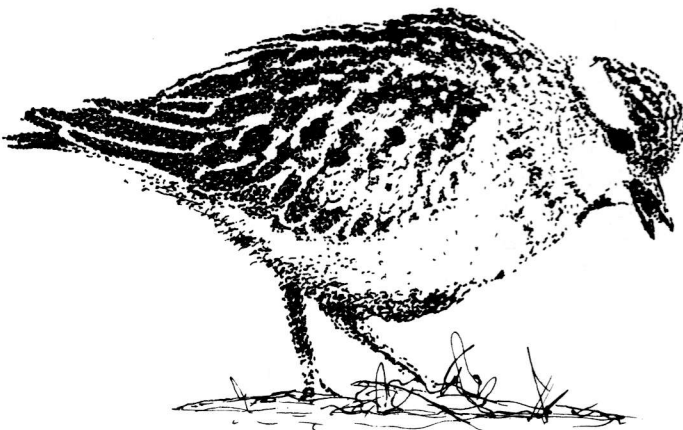
Jack is er op een gegeven moment van afgestapt, net als meer mensen in onze VWG. Hij meldde zich via een advertentie in "het Vogeljaar" aan als proeflid bij Vogelwerkgroep de Kempen.

Op de eerste ledenvergadering die Jack bezocht was net het huishoudelijk reglement aan de orde. Piet van Happen was er toen ook voor de eerste keer. Op een gegeven moment zegt Piet: "Jonge, jonge, ik heb het hier wel gezien, ik ga vogelen. Ik dacht dat het hier een VOGELwerkgroep was." We hebben Piet toen 7 maanden niet meer gezien. Dezelfde gedachten speelden toen ook

bij Jack, maar hij was de volgende vergadering toch weer present. Daar zag hij Ernest voor het eerst. Hij maakte gelijk een afspraak met hem om eens mee het veld in te gaan. Ze lagen elkaar wel en zodoende trokken ze getweeën veel samen op.

Balen

Jack ging er vanaf het begin dat hij vogelde bijna altijd alleen op uit. Hij heeft zelf de andere soorten dan de vinkachtigen leren herkennen. Vanaf zijn 8-9 jaar hield hij er al een logboek op na. Daarin hield hij alles zeer nauwkeurig bij zoals plaats, datum, weer en eventuele bijzonderheden. Dit heeft hij zo'n 10 jaar volgehouden, hij had 3 dikke mappen vol. Tijdens de verhuizing naar Mierlo zijn deze mappen zoekgeraakt. Tot op de dag van vandaag baalt hij hier zo verschrikkelijk van dat hij nu in het veld nooit meer iets opschrijft.

Verslaving

Vogelboeken en -tijdschriften lezen dat is een soort verslaving van Jack. Hij is wel op 10 tijdschriften geabonneerd. Toch kwam hij nog lectuur tekort. Op een gegeven moment heeft hij van het wetenschappelijk tijdschrift "Ardea", waar hij ook op geabonneerd is, voor f400 oude jaargangen opgekocht, zodat er weer wat leesvoer op voorraad was. "Als ik halfzat ben, dan verslind ik nog wel een vogelartikel" aldus Jack.

Registratieziek

Op een gegeven moment deed Jack bijna aan alle tellingen mee. En maar registreren en schrijven. Daarvan werd hij een beetje registratieziek. De afspraken die hij maakte kon hij niet meer nakomen. Dit kon hij niet goed verwerken, hij hield er toen mee op. Op dat moment vertrok Ernest naar Roermond en werd het vogelen ook minder. Daarbij kwam nog het bouwen van zijn nieuwe huis waardoor hij alle vrije tijd kwijtraakte. Nu het huis vrijwel af is, wil hij de draad weer op gaan pakken.

Hij heeft nooit het plan gehad om zijn lidmaatschap van de Vogelwerkgroep op te zeggen. Wel vindt hij dat er veel geroddeld wordt, iets waar hij zelf ook wel eens het slachtoffer van geworden is. Hij vindt dat er wat meer leuke dingen georganiseerd moeten worden. Niet aan iedere activiteit hoeft persé een onderzoek gekoppeld te worden. Ook bv. een feest voor niet-vogelende partners zou hij waarderen.

Nieuw huis

Het nieuwe huis is een lust om te zien; Monique en Jack hebben het zelf helemaal ontworpen. De ruwbouw hebben ze

laten zetten en de rest in eigen beheer afgewerkt. Op 8-8-'88 ging de bulldozer de grond in en op 12 maart '89 zijn ze er ingetrokken. Hier en daar moet er nog wat afgewerkt worden. Maar daarna krijgen ze weer vrije tijd. Jack heeft er veel zin in. In april zal hij voor de ledenvergadering een lezing houden over zijn onderzoek aan het gedrag van Gierzwaluwen. Hij is bezig aan een stuk voor de Blauwe Klauwier en samen met Jacques van Kessel ook met het uitwerken van de gegevens van het vennenonderzoek. En, hij maakt de volgende aflevering van deze rubriek.

ALBERT VRIJALDENHOVEN

TELRESULTATEN NATIONALE VOGELTREKDAG 8-10-1989

Enige kanttekeningen

- Er was weinig echte vogeltrek op onze posten.
- Daardoor ontstonden verschillende interpretaties over hetgeen geteld moest worden.
- De meeste Kokmeeuwen en Kieviten hadden hun slaappleats bij post 110.
- Het weer was zeer goed om het 12 uur vol te houden, weinig wind: 3 B., halfbewolkt, temperatuur 12 graden.
- We vroegen ons wel af, waarvoor de soepkop en de koffiebeker meegebracht moest worden.
- De grondeigenaren waren niet ingelicht door Vogelbescherming, hoewel in de toelichting gedaan werd alsof dat wel zou zijn gebeurd.
- Alle medewerkers aan deze dag bedankt, namens Vogelbescherming.

De postbemanningen waren:

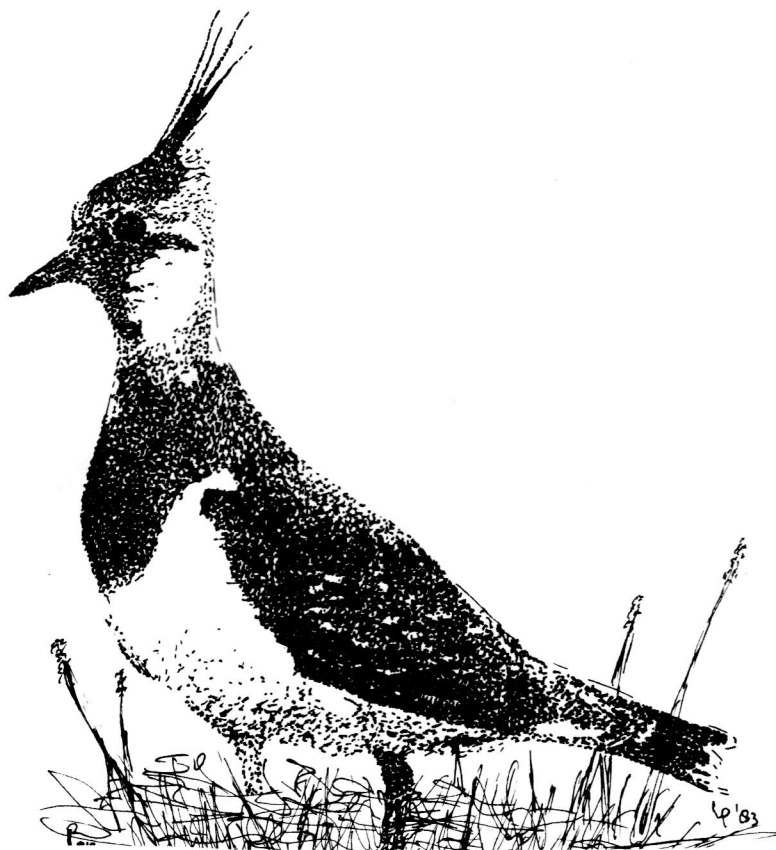
Portofoon: Maria Gooskens, Renée Loos.

Post 108 : Piet Spoorenberg, Pieter Wouters, Geert Sanders, Jan Kolsters.

Post 109 : Huub Knubben, Piet van Happen, Tom Heijnen, Jan Wouters, Margo van Gestel, Kees Goudsmits.

Post 110 : Henk Munsters, Marco Bakermans, Helen Janssen, Sjaak Sweegers.

Post 111 : Peer Busink, Leo Linnartz, Fred Geven, Guus Nas, Marja Rissenbeek, Agnes van Amelsfoort.

TELRESULTATEN VAN DE POSTEN DIE DOOR VWG "DE KEMPEN" WERDEN BEZET

Telpostnr.	108	109	110	111	totaal
soorten					
Aalscholver	10	40	14	14	78
Wilde Eend	3	-	43	36	82
Sperwer	8	3	2	7	20
Buizerd	15	9	9	16	39
Scholekster	-	-	-	1	1
Goudplevier	-	-	1	1	2
Kievit	1290	430	87	127	1934
Wulp	-	-	1	-	1
Kokmeeuw	204	141	1	356	701
Stormmeeuw	2	4	1	4	11
Kl. Mantelmeeuw	-	-	-	3	3
Zilvermeeuw	-	-	-	1	1
Gr. Mantelmeeuw	-	-	-	2	2
Holenduif	23	21	3	3	50
Houtduif	133	63	6	105	307
Veldleeuwerik	1	4	4	-	9
Boerenwaluw	14	9	-	16	39
Graspieper	37	37	13	35	122
Gr. G. Kwikstaart	1	2	1	2	6
Witte Kwikstaart	73	38	19	106	236
Heggemus	2	1	-	3	6
Merel	-	-	-	20	20
Kramsvogel	-	-	3	-	3
Zanglijster	-	-	3	6	9
Koperwiek	4	-	1	9	14
Grote Lijster	-	-	1	1	2
Pimpelmees	-	-	-	22	22
Koolmees	-	-	-	9	9
Kauw	11	3	-	166	180
Roek	-	-	-	2	2
Spreeuw	577	544	205	1394	2720
Ringmus	72	5	8	25	110
Vink	70	76	12	138	296
Keep	12	5	3	16	36
Groenling	14	3	-	3	20
Putter	-	-	5	3	8
Sijs	15	10	8	133	166
Kneu	52	7	29	122	210
Rietgors	2	3	1	2	8
Overige soorten	18	24	50	118	210
Soort onbekend	8	119	8	60	195
Totaal	2671	1601	542	3110	7924

SJAAK SWEEGERS

NESTKASTEN KONINGSHOF 1989.

Bij de voorjaarsschoonmaak van de nestkasten in maart werden 15 nieuwe kastjes opgehangen, grotendeels ter vervanging van versleten exemplaren. Het waren kasten van hetzelfde type als die van 1988, dus mezenkasten met een vliegopening van rond de 30 mm. Het totaal aantal nestkasten kwam daarmee uit op 115.

In een van de nieuwe 'uilenkasten', die in de zomer van 1988 waren opgehangen, zat de Bosuil al op 4 eieren te broeden.

Tijdens het broedseizoen werden weer 3 controles gehouden, waarbij op een avond alle kasten nagekeken werden. Deze waren op 8 mei, 29 mei en 19 juni. Op 29 mei had Rob Aarts een groep mensen van het IVN Veldhoven meegebracht om hen eens kennis te laten maken met

de holenbroeders.

De resultaten van de controles zijn samengevat in tabel 1. De broedsels van de eerste en tweede controle zijn beschouwd als eerste broedsels, behalve in de gevallen dat bij de tweede controle een nieuw broedsel gestart was in een kast waar al een eerste broedsel was uitgevlogen. Wat bij de derde controle nieuw werd aangetroffen werd als tweede broedsel beschouwd.

1989 blijkt een groot aantal broedsels te hebben opgeleverd, nl 100. Zoveel broedgevallen hebben we sinds 1980 niet meer in onze kasten geteld. Dit wordt veroorzaakt doordat bijna alle soorten in topaantallen hebben gebroed. De Koolmees heeft zich weer hersteld van de inzinking van vorig jaar (7 eerste en 3

TABEL 1: Totale resultaten van de nestkastcontroles in 1989 op Koningshof te Veldhoven

SOORT	1e BROEDSEL	2e BROEDSEL	TOTAAL
Koolmees	46	7	53
Pimpelmees	21	1	22
Bonte Vliegenvanger	7	-	7
Gekraagde Roodstaart	4	2	6
Holenduif	3	3	6
Zwarte Mees	4	-	4
Spreeuw	1	-	1
Bosuïl	1	-	1
			+ -----
	Totaal aantal broedsels		100
	Niet gebruikte kasten		28
			+ -----
			128
	Twee keer gebruikte kasten		13
			- -----
	Totaal aantal kasten		115

tweede broedsels meer). Hij zit daarmee weer op het hoge niveau van de jaren '82 tot en met '85, toen er steeds tussen de 45 en 50 eerste broedsels waren.

De Pimpelmees heeft zijn opmars voortgezet en na het recordaantal van vorig jaar opnieuw 1 eerste en 1 tweede broedsel meer geproduceerd. Daardoor is het aantal eerste broedsels vanaf 1987 met 50% gestegen. Waarschijnlijk profiteert de Pimpelmees van de vele nieuwe kastjes die de laatste jaren ter vervanging van oude zijn opgehangen.

De Bonte Vliegenvanger handhaafde zich op het recordaantal van vorig jaar.

De Gekraagde Roodstaart zette zijn come-back voort. Voor het eerst sinds 1980 waren er weer meer dan drie broedsels van deze soort.

De Zwarte Mees was met vier broedsels ook weer eens goed vertegenwoordigd. Dit wijst op een hoge populatiedichtheid. Mogelijk is er een verband met de invasie in het najaar van 1989. Maar het kan ook zijn dat de Zwarte Mees eveneens profiteert van de vele nieuwe kastjes.

De Holenduif was ook op volle sterkte aanwezig. In alle voor deze soort geschikte kasten werden twee broedsels vastgesteld.

Ook de Spreeuw broedde weer eens in een van onze nestkasten, dat was voor het eerst sinds 1984. Het blijft een sporadische gast omdat we maar weinig voor deze soort geschikte kasten hebben hangen. Door het grote aantal broedsels was het aantal niet gebruikte kasten lager dan de laatste jaren.

Elk jaar leveren de controles wel weer een of meer verrassende waarnemingen op. Zo von-

den we op 8 mei in een kastje een nest met 4 witte eitjes en een pas uitgekomen jong. Het leek iets bijzonders want meestal zien we gespikkelde of gekleurde eitjes. Geen oude vogels te zien. Boven in de boom wel een Zwarte Mees en een Pimpelmees. Een tijdje wachten leverde ook nog niets op. Daarom aan het eind van de rondgang nog even erlangs. Toen zat er een Koolmees op het nest. Kennelijk een vrouwtje wat geen gespikkelde eieren kon leggen. Op 19 juni lagen er weer 6 eieren in hetzelfde kastje. Witte.

Meestal besteden we weinig aandacht aan het broedsucces van de vogels in onze nestkasten. Ik kan daarom ook niks zeggen van effecten van zure regen zoals die op de Veluwe zijn gevonden. Daar bleken de eieren van Koolmezen een erg dunne schaal te hebben waardoor er nogal wat braken tijdens het broeden. Dit jaar leek het er wel op dat er tijdens de derde controle op 19 juni meer nesten met dode jongen werden aangetroffen dan normaal. Maar of dat echt zo is betwijfel ik. Als er veel broedsels zijn dan zijn er natuurlijk ook wat meer broedsels die mislukken. En 5 kastjes met een of meer dode jongen is niet echt veel.

Ik wil iedereen die heeft meegeholpen met de schoonmaak, het vernieuwen en controleren van de kasten weer hartelijk bedanken. Heb je zin om eens mee te gaan, let dan op de vergaderingen op. Daar worden de activiteiten aangekondigd. Indien mogelijk staan ze ook in de uitnodigingen. Elk lid wat mee wil doen is van harte welkom.

JAN WOUTERS
(nestkastcoördinator)

ONBEKENDE GEBIEDEN

LANDBOUWGEBIEDEN ROND HET DALEMS STROOMKEN

INLEIDING

In de dalen van het Wagenbroeks Loopje, Dalems Stroomken en de Grote Beerze bevindt zich een landbouwgebied waar de oude landschapsstructuur bijna geheel is verdwenen. Toch is het gebied nog rijk aan vogels. Dit heeft te maken met de rust, er lopen namelijk weinig wegen door het gebied, en ondanks het verdwijnen van het oude landschap zijn er nog wel overhoekjes.

GEBIEDSBESCHRIJVING

Het landbouwgebied (zie kaart) bestaat uit grootschalige weilanden en akkers met solitair staande bomen en ruilverkavelingsbosjes. De verscheidenheid wordt nog versterkt door de zandruggen en de bolle akkers. De ruilverkavelingsbosjes zijn zeer divers van samenstelling.

BROEDVOGELS

Ik heb in 1989 de weiden in het gebied geïnventariseerd door vrij laat in het seizoen een aantal keren rond te fietsen en zangposten te tellen en te noteren, of, van de weidevogels, paren met jongen. De gevonden aantallen zijn dan ook minimaal. Buiten de Veldleeuwerik heb ik geen zangvogels geïnventariseerd omdat het gebied voor het overgrote deel bestaat uit grootschalige akkers en weilanden met weinig randbegroeiing.

De resultaten zijn samengevat in de nevenstaande tabel.

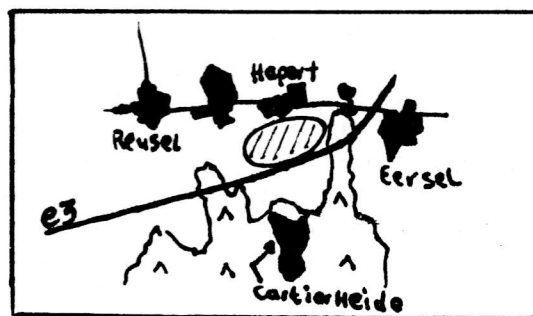
De typerende vogelsoorten van

het oude landschap zijn vrijwel verdwenen. De enige soorten die geprofiteerd hebben van de nieuwe openheid ten gevolge van de ruilkaveling zijn Grutto, Scholekster en Kievit. De intensivering van de landbouw vormt nu een groot gevaar voor deze soorten.

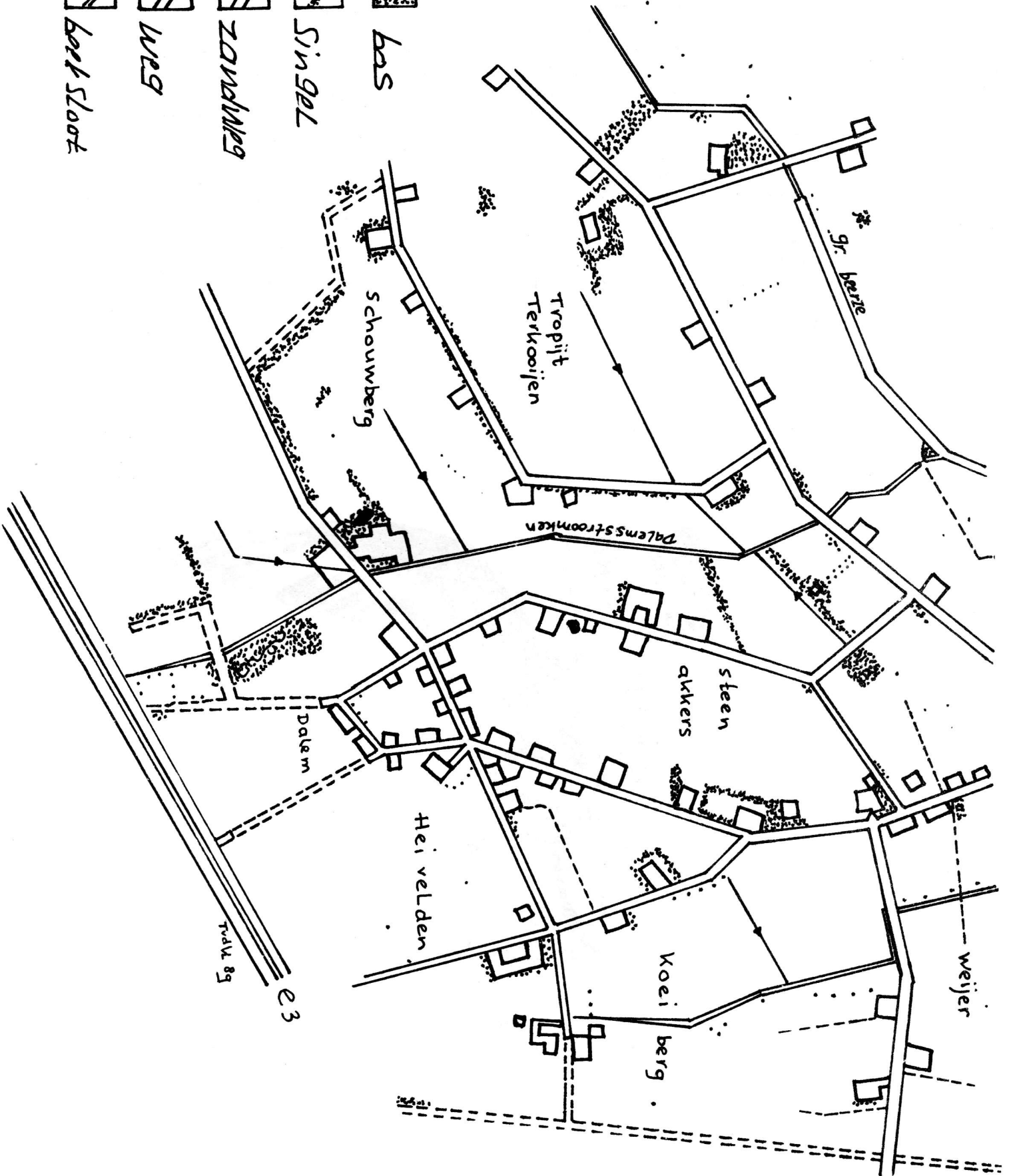
TABEL. Vastgestelde broedgevallen in het gebied (minimumaantallen).

Wilde Eend	2
Patrijs	4
Fazant	2
Scholekster	3
Kievit	10
Grutto	2
Steenuil	- (in 1988: 2)
Ransuil	1 (in 1987: 1)
Veldleeuwerik	4

Ligging van het gebied.

- *bas*
- *Singel*
- *Zandweg*
- *Weg*
- *borst sloot*

NIET BROEDVOGELS

Buiten het broedseizoen is het gebied heel wat stiller. In een koude winter vindt er veel trek plaats van roofvogels uit het hoge noorden, ze jagen dan in het gebied. Een enkele keer strijken er ganzen neer in het landbouwgebied, bij voorkeur in de graslanden langs de Grote Beerze. Verdere wintergasten zijn Dodaars, Blauwe Reiger en Wilde Eend.

In het broedseizoen wordt er soms gejaagd door roofvogels. In het gebied heb ik wel een horst gevonden, maar of er de laatste jaren een roofvogel in heeft gebroed durf ik niet met zekerheid te zeggen.

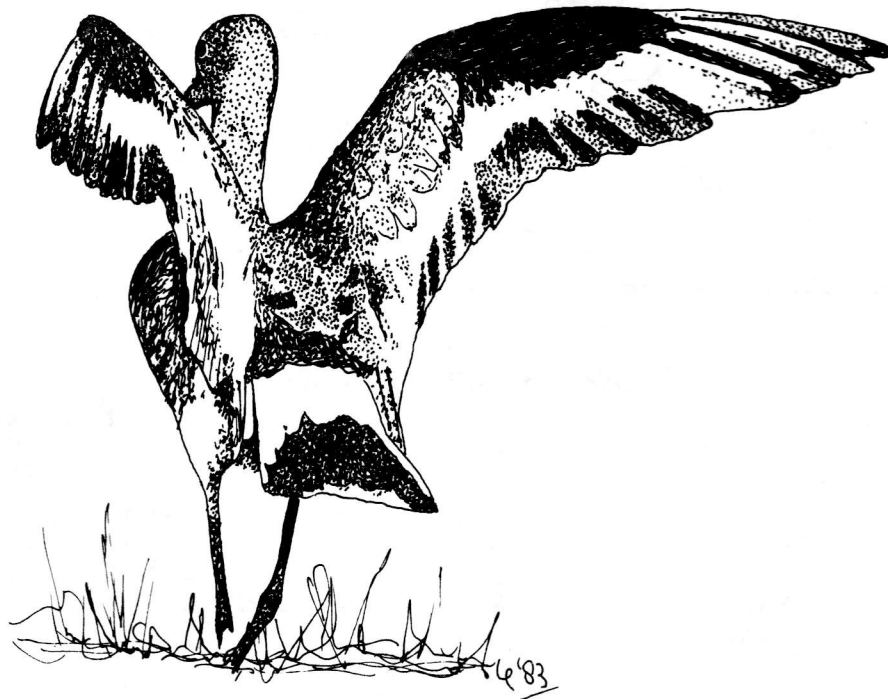
ZOOGDIEREN

In de bermen van de landbouwwegen komen Veldmuizen en spitsmuizen voor. Verder komen er veel Konijnen voor en een redelijk aantal Hazen. 's Avonds ziet men er geregeld vleermuizen vliegen. Ook Wezel en Bunzing worden regelmatig in het gebied waargenomen.

NAWOORD

Veel van onze inventarisaties worden uitgevoerd in bos- en natuurgebieden, maar buiten deze terreinen is er in ons land op vogelgebied nog genoeg te beleven en te doen!

Tonny van der Vleuten

In herinnering aan BOB van der WIJK

De Vogelwerkgroep heeft de afgelopen tijd op verschillende manieren stilgestaan bij het overlijden van Bob. Ik had er behoefte aan dat ook in de Blauwe Klauwier te doen.

Met Bob van der Wijk heeft de Vogelwerkgroep een kleurrijke figuur verloren, die op vele fronten actief was. Met grote daadkracht verzorgde hij lange tijd de verzending van uitnodigingen en regelde hij o.a. de camping op Cap Gris Nez (in vloeiend Frans).

In het begin verbaasde hij zich over de bezigheden van sommige VWG-ers, maar al snel deed hij er met veel enthousiasme zelf aan mee: Kempentochten, slopende fietstocht heen en weer naar Aarschot, excursie naar Saeftinge, expeditie naar Spitsbergen enz. Op de Grijze Steen zette Bob veel liters Spa om in zweet (het door hem geplagde stukje ligt er nu schitterend bij).

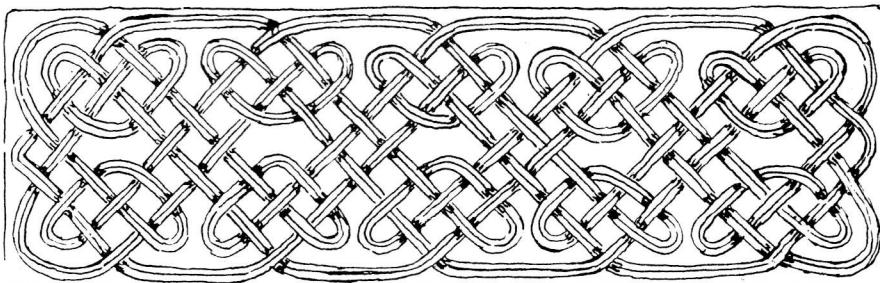
Zijn postuur bracht af en toe problemen met zich mee. Op Kempentocht hield iedereen bij het oversteken van de Keersop droog ondergoed behalve Bob, in Saeftinge liepen zijn laarzen als eerste vol. Op de Malpie ging hij enkele keren overboord, waarbij hij zich één keer het predikaat "Brilduiker" verschafte.

Bob was overigens een groot waterliefhebber: de zee was zijn favoriete landschap, daar kon hij helemaal bij wegdromen. (Vaak deed hij dat ook letterlijk, want Bob kon overal en op elk moment slapen, zelfs op de Noordpool).

Maar meer nog dan van water hield hij van de vissen, kreeften, garnalen en mosselen, die hij zeer smakelijk kon klaarmaken en opeten. Met Bob verliest de Vogelwerkgroep ook een van haar topkoks.

Een fanatiek vogelaar was Bob niet. Hij genoot erg van alles, maar hoefde niet speciaal iets bijzonders te zien. Vanuit zijn ziekenhuisbed in Ennis zag Bob zijn laatste vogels: een paartje fouragerende Rouwkwikstaarten....

Fred Geven

VOOR U GELEZEN.

In Bird Study van maart 1989 staat een onderzoek naar de verspreiding van Spreeuwen in de winter, vanuit hun gemeenschappelijke slaappleaats. Op een slaappleaats in Leicester, Engeland werden in de winter '84-'85, Spreeuwen gevangen en gemerkt met vleugelmerkjes. Eerste-wintervogels kregen gele merken en oudere vogels oranje. De merken werden bij mannetjes op de rechtervleugel aangebracht en bij vrouwtjes op de linkervleugel. Zo kon men dus het gedrag van zowel de verschillende leeftijden als de verschillende geslachten onderscheiden. Vervolgens probeerde men zoveel mogelijk Spreeuwen overdag terug te zien. Daarbij werd door middel van veel publiciteit in de plaatselijke media ook de hulp van het publiek gevraagd.

95% van de meldingen (totaal 695) van gemerkte Spreeuwen kwam uit een gebied met een straal van 24 km. rond de slaappleaats. Bijna alle meldingen kwamen uit tuinen. Er werd geen verschil gevonden in de verhouding eerste-wintervogels oudere vogels afhankelijk van de afstand tot de slaappleaats. Evenmin in de verhouding mannetjes-vrouwtjes. Het is dus niet zo dat de dominante vogels minder ver van de slaappleaats fourageren dan de ondergeschikte.

Bijna een kwart van de meldingen van gemerkte vogels werd herhaald op latere dagen. Dus een vogel met hetzelfde soort merk werd weer in dezelfde tuin gezien. Een trouwe waarnemer meldde zelfs hetzelfde individu vrijwel elke dag ge-

durende 104 dagen. Zo waren er ook series van 6, 18, 41 en 86 dagen. Dit wijst op plaats-trouw bij het fourageren als aangenomen mag worden dat dit steeds dezelfde vogels betreft.

Het lijkt er dus op dat Spreeuwen homogeen verdeeld zijn wat betreft leeftijd en geslacht op alle afstanden van de slaappleaats. Toch waren er gebieden waaruit naar verhouding veel mannetjes werden gemeld en andere waar relatief veel vrouwtjes werden gezien. Dit leek samen te hangen met het voorkomen van boerderijen met vleesrunderen en melkvee. Misschien is er dus toch een verband tussen agrarisch gebruik van de grond en verspreiding van de Spreeuwen in de winter.

Verder is er in dat nummer een extreem geval beschreven van polygynie bij Spreeuwen. Het is bekend dat polygynie (een mannetje wat paart met meerdere wijffjes) regelmatig voorkomt bij Spreeuwen. Tijdens een studie naar de voortplantingsstrategie van de Spreeuw in een kolonie in Zoersel, België, bleek een mannetje maar liefst 5 verschillende vrouwtjes te hebben. Hun broedsels startten na elkaar maar overlaptten elkaar gedeeltelijk. In totaal vlogen er van die 5 broedsels 18 jongen uit.

In BTO-News van september 1989 staat een verslag van onderzoek naar de betekenis van heggen en andere randbegroeiingen in het agrarisch land-

schap voor overwinterende vogels. Geselecteerde stukken heg van 200 m. lang werden van oktober '88 tot en met februari '89 minimaal een keer per maand onderzocht op aanwezige vogels.

Uit de eerste resultaten blijkt dat de vogels 's winters sterk gegroepeerd voorkomen. Veel waarnemers zien maar weinig vogels en enkele zien grote groepen: tot 900 Kramsvogels per 200 meter. Natuurlijk wordt er een groot aantal soorten waargenomen gedurende een winter: in totaal 112 soorten. De meeste hiervan zijn maar in zeer kleine aantallen gezien. De talrijkste soort was de Merel met een dichtheid van 0,46 vogels per 200 meter heg.

Verder kwamen Pimpelmees, Roodborst, Vink, Heggemus en Winterkoning veel voor.

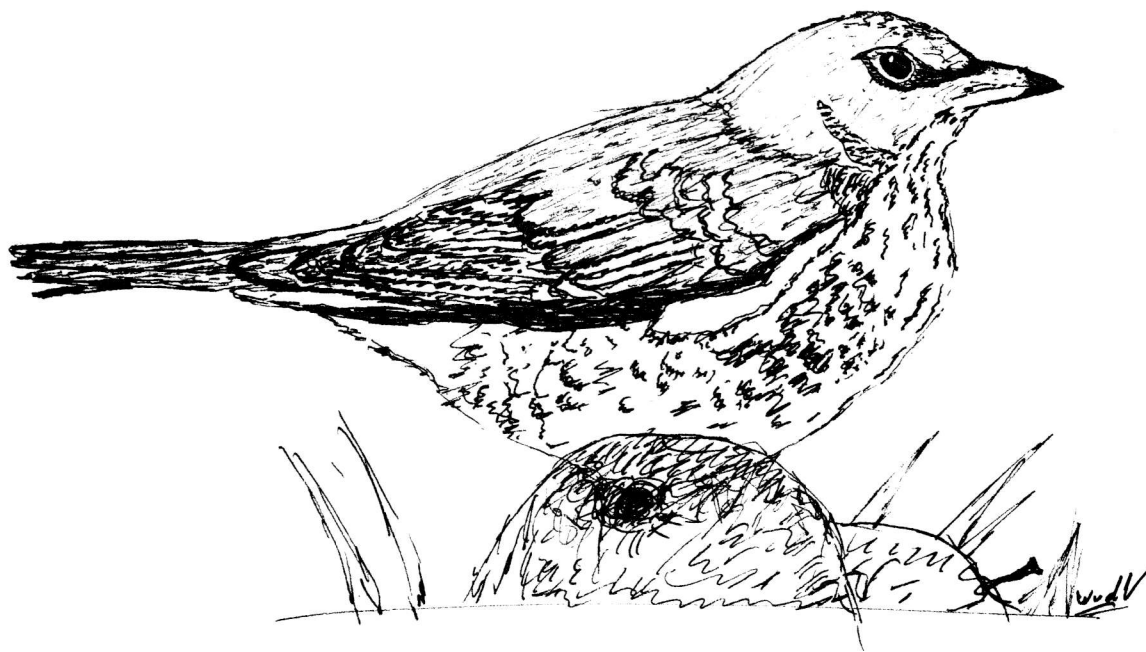
Het belang van de heggen voor de lijsterachtigen is nog wat verder uitgewerkt. Het gaat daarbij om de soorten Merel, Kramsvogel, Grote Lijster, Koperwiek en Zanglijster. In

het begin van het seizoen komen ze het meest voor in de heggen, terwijl in de loop van de winter hun aantal afneemt. Dit hangt waarschijnlijk samen met het opraken van de bessen in de heg, waarna de vogels overgaan op fourageren op de grond in weilanden.

Het voorkomen van lijsterachtigen was positief gecorreleerd met de hoogte van de heg, de afstand tot bosgebied en het voorkomen van bessen. Dus hoe hoger de heg, hoe verder weg van bosgebied en hoe meer bessen in de heg, des te meer lijsterachtigen werden er geteld.

Ook de manier van onderhoud die wordt toegepast op de heg is sterk bepalend voor het voorkomen van de lijsters. Vooral onregelmatig gevormde en vanonder smalle heggen waren aantrekkelijk. Maar de aantrekkingskracht vermindert aanzienlijk als de heg pas is geknipt, waarschijnlijk ten gevolge van het verdwijnen van veel bessen.

Jan Wouters

VOGELVARIA

IJSEEND OP DE FLAES

Toen ik op de ochtend van de 6e juni 1989 voor de zoveelste keer de Geoorde Futen op de Flaes aan het bekijken was, dook er opeens een klein eendje tussen hen op. Door de typische vorm en manier van duiken was het me al snel duidelijk dat ik hier een IJseend in beeld had. Maar wel een, in een voor mij nog onbekend kleed. Ik heb de vogel daarna nog ongeveer een half uur bekeken op afstanden die varieerden van 5 tot ±60 m. en daarbij enkele aantekeningen gemaakt over het uiterlijk en gedrag.

Het ging hier om een mannetje dat aan het ruien was van waarschijnlijk het eerste winterkleed naar het eerste zomerkleed. Het was een mannetje vanwege de smalle roze vlek op de snavel, deze ontbreekt bij de vrouwtjes volgens enkele vogelgidsen (Heinzl, Bruun, Tirion en Jonnson). Als enige geeft de Tirions Vogelgids ook de onvolwassen kleden. "Mijn" vogel vertoonde kenmerken van twee kleden: het eerste winterkleed en het eerste zomerkleed. Dit klopt ook wel met de geringe hoeveelheid van het roze op de snavel wat pas vanaf oktober zichtbaar wordt

bij juvenielen.

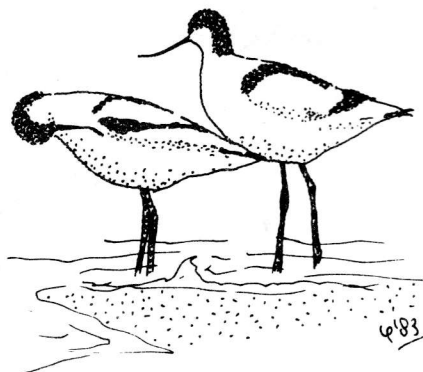
Toen ik later die dag Chris van Turnhout waarschuwde, kreeg ik te horen dat de vogel volgens de Vogellijn al op de 5e aanwezig was. Op 8 juni kon ik de vogel niet meer teruggevonden krijgen. (Er was toen wel een derdejaars Grote Mantelmeeuw aanwezig).

In enkele oude jaargangen van de Blauwe Klauwier kon ik 6 oude waarnemingen vinden waarvan er 3 en mogelijk 4 op dezelfde vogel betrekking hebben:

- 20-11-'54: 1 ex. Dorplein
- zomer '73: 3 x 1 mannetje Valkenswaardse Visvijvers
- zomer '74: 1 mannetje Valkenswaardse Visvijvers
- 28-03-'88: 1 vrouwtje Beuven

Mogelijk gaat het in de zomergevallen ('73, '74 en '89) om ontsnappingen. IJseendwaarnemingen zijn in het binnenland uiterst zeldzaam, zelfs in de trekperiodes, en er zijn ook maar zeer weinig zomerwaarnemingen bekend. Er komt dan wel de vraag bij me op wie dan al juveniele IJseenden koopt want ze zijn echt lelijk.

Pierre van de Wielen

ZWARTE STERN VANGT VOLWASSEN KIKKER

Op 28 juli jl. zaten Astrid en ik naar wat steltlopers te kijken bij het Witholland Ven toen onze aandacht getrokken werd door een moeizaam opvliegende c.q. opstuiterende Zwarte Stern. Toen ik wat beter keek zag ik aan weerszijden van de bek twee grote poten uitsteken die onmiskenbaar aan een kikker toebehoorden. Deze ging hevig tekeer. Door het gewicht van de kikker raakte de stern met zijn bek regelmatig het water. Hij moest zelfs een of twee keer op het water gaan zitten. Na wat moed verzameld te hebben deed de vogel een nieuwe poging de oever te

bereiken waarin hij slaagde. Daarbij vloog de vogel op nog geen 20 cm boven het water. Eenmaal op de oever aangekomen werd de kikker uitgespuugd, afgemaakt en naar binnen gewerkt.

Ik heb de laatste jaren al heel wat tijd naar Zwarte Sterns gekeken maar zo'n grote prooi heb ik nog nooit gezien. Het stapelvoedsel van "normale" Zwarte Sterns bestaat uit kleine vissen, kreeftjes, insecten en hun larven. Maar daar komt deze stern zelf nog wel achter!

Pierre van de Wielen

BLAUWE REIGER MET REM

Tijdens een inventarisatieronde in de Elshouters zag ik een tijdje geleden een overvliegende Blauwe Reiger. Dat is op zich niet zo vreemd maar zijn gedrag en de reden daarvoor wel. De reiger probeerde steeds verder omhoog te vliegen om daarna weer snel te dalen, waarbij de vogel als het ware geremd werd door een plastic Hematasje aan zijn poten. Iedere keer als de reiger weer begon de dalen trok de zak vol lucht waarna de reiger zeer snel naar de grond kwam omdat hij vrijwel geen voorwaartse snelheid overhield. De reiger probeerde

dan weer snel hoogte te winnen wat vrij goed ging omdat de zak dan gewoon dicht aan de poten bleef hangen. In de tijd dat ik de reiger kon volgen deed deze geen pogingen om de zak van zijn poten te krijgen.

Pierre van de Wielen

BEDELENDE KOKMEEUW

Ik zag dit voorjaar (maart '89) een tweedeaars Kokmeeuw die zeer fanatiek aan het bedelen was bij een adulte vogel. Hij bleef ook continu in het gezelschap van deze adulte Kokmeeuw. Dit is niet echt gebruikelijk voor deze soort. Ik had eigenlijk de indruk dat de jonge vogels alleen maar kort na het uitvliegen door de oude vogels

bijgevoerd worden waarna de jonge vogels al ruim voor de herfsttrek in de steek gelaten worden. Het zal hier dan ook wel een zeer luie en/of slimme jonge meeuw geweest zijn. Ik heb niet kunnen zien of de bedelende vogel wat kreeg omdat ze al snel samen naar een ander ven vertrokken.

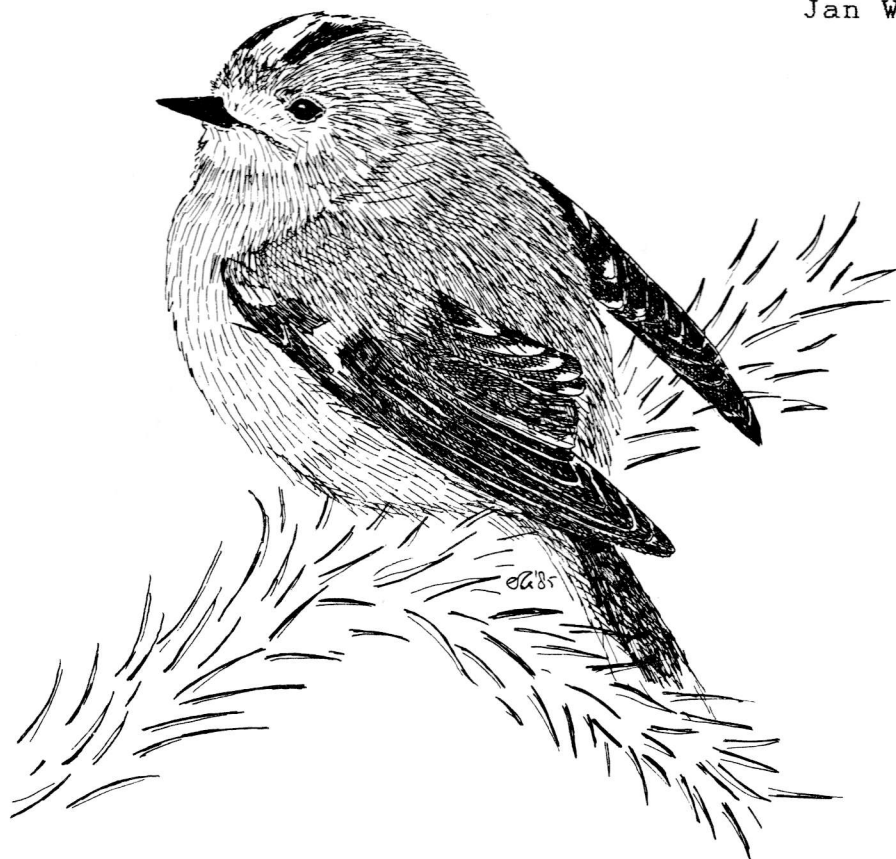
Pierre van de Wielen

GOUDHAANTJES OVERWINTEREN IN BEBOUWDE OMGEVING

In oktober en november 1988 ringde ik in Reusel 13 Goudhaantjes. 4 exemplaren daarvan heb ik in de loop van de winter één tot vier keer teruggevangen. De kortste verblijfsduur van de blijvers was 1 maand en 26 dagen, de langste was 3 maanden en 4 dagen. Na 23 januari zijn ze vertrokken. Ik heb ik er daarna geen meer gevangen, hoewel ik nog wel geregeld een net heb gezet. Je hoort of ziet in de winter wel eens Goudhaantjes in stad

of dorp maar dan weet je niet of het toevallige bezoekers zijn of echte blijvers. Uit deze terugvangsten blijkt dat Goudhaantjes het een behoorlijke tijd uit kunnen houden buiten hun vertrouwde naaldbossen. Of gaan onze tuinen steeds meer op hun voorkeursbiotoop lijken? Blijkbaar staan er al zoveel coniferen in Reusel dat de bebouwde kom van dit kempisch dorp een geschikt overwinteringsbiotoop vormt voor Goudhaantjes.

Jan Wouters

SPERWER JAAGT OP VLEERMUIS

Op 12 oktober 1989 rond 6 uur 's avonds begon het al aardig te schemeren. De eerste vleermuizen waren al in de lucht en begonnen aan hun dagelijkse insektenjacht. Een mooi schouwspel wat ik vanuit de huiskamer gade sloeg. Ze draaiden rondjes over het gazon en de vijver. Plotseling verscheen een Sperwer op het toneel: zwenkend, draaiend en kerend probeerde hij een vleermuis te verschalken. Even leek het erop dat hij er een te pakken had, maar het was

toch mis. Door al dat gedraai was hij het spoor wat bijster en vloog hij tegen het raam. Gelukkig niet erg hard maar hij moest toch even gaan zitten om bij te komen. Daarna vloog hij weg om zijn geluk elders te gaan beproeven. In het Handbook van Cramp en Simmons worden vleermuizen inderdaad genoemd als prooi van de Sperwer. Het was dus een Sperwer volgens het boekje.

Jan Wouters

VEEL PIJLSTAARTEN IN VOORJAAR 1989.

In het voorjaar van 1989 werden door mij zoveel Pijlstaarten waargenomen dat het me de moeite waard leek om alle waarnemingen eens op een rijtje te zetten. Dat levert het volgende overzicht op:

19 maart	1 ex.	Beuven	
28 maart	5 mannetjes + 5 vrouwtjes	Soerendonks Goor	
29 maart	5 mannetjes + 5 vrouwtjes	Soerendonks Goor	
30 maart	4 mannetjes + 3 vrouwtjes	Soerendonks Goor	
31 maart	3 mannetjes + 3 vrouwtjes	Soerendonks Goor	
1 april	3 mannetjes + 3 vrouwtjes	Soerendonks Goor	
8 april	1 mannetje + 2 vrouwtjes	Groot Meer (overvl.-->noord)	
9 april	3 mannetjes + 3 vrouwtjes	Soerendonks Goor	
9 april	3 mannetjes + 3 vrouwtjes	Budel Dorplein	
22 april	1 mannetje + 1 vrouwtjes	Soerendonks Goor	
16 mei t/m 27 mei	1 mannetje + 2 vrouwtjes	Beuven	
10 juni	1 mannetje	Beuven	

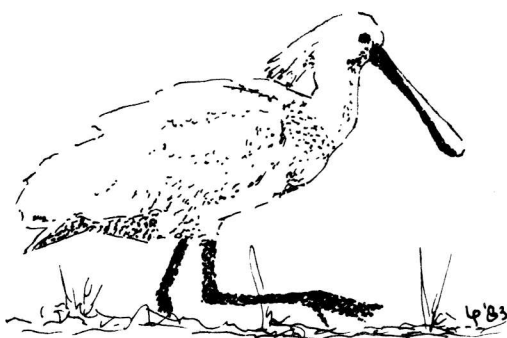
Het gaat hier om minstens 24 verschillende waarnemingen. Leuk zijn hierbij de vrij grote groepen en de late waarnemingen op het Beuven (broedgeval??). Ik ben dan ook benieuwd naar het jaaroverzicht met ook jullie waarnemingen erbij.

Pierre van de Wielen

WIST U DAT...

- 6 september ons het zeer droevige bericht bereikte dat Bob van der Wijk was overleden.
- Dit voor iedereen in de VWG. een grote schok was.
- Bob een zeer gewaardeerd lid was van onze VWG.
- Dit bleek bij de zeer grote opkomst bij de crematie.
- Wim, Agnes en Fred na de crematie, ons op een goede manier hun verhaal hebben verteld.
- Dit door iedereen zeer gewaardeerd is.
- Het bestuur in deze, voor een snelle en goede berichtgeving heeft gezorgd.
- Dit is gedaan door onze secretaris in de persoon van Peer Busink.
- De biologische commissie een excursie heeft gepland voor volgend jaar, waarschijnlijk begin februari.
- Deze zal gaan naar de plassen bij Roermond.
- Die excursie geleid gaat worden door Ernest van Asseldonk.
- Het Kaap-weekend weer als geslaagd beschouwd mag worden.
- Als we volgend jaar een andere chauffeur hebben, het nog leuker wordt.
- De VWG. plus aanhang ontwikkelingswerk doet in Wissant.
- Dit ieder jaar te zien is in het café van Madame Edwige.
- Piet Spoorenberg in het Kaap-weekend les heeft gegeven in praktisch Frans.
- De jongeren dit ook meteen in de praktijk hebben gebracht.
- Er koeien zijn voor de meat en koeien voor de milk.
- Dit niets met de engelse, maar met de franse taal te maken heeft.
- Je dit maar moet vragen aan Piet Spoorenberg of ondergetekende.
- De nationale vogeltrekdag een groot succes is geworden.
- VWG. "De Kempen" met 4 telposten en meer dan 20 mensen goed vertegenwoordigd was.
- Alle telposten in het hele land jaloers zijn op de VWG.
- Dit was omdat wij de leukste, mooiste en beste portofonisten hadden.
- 8 oktober uitgeroepen wordt tot Nico-de-Haandag.
- Dit een nationale feestdag wordt.
- Deze feestdag volgend jaar zal beginnen met een symposium.
- Het thema zal zijn: Het is in de vogelbescherming geheel verdraaid, als er het haantje zwijgt en het hennetje kraait.

Hou DOE,

PIET

INHOUD: jaargang 15 no. 3 (1989)

Albert Vrijaldenhoven	Albert sprak met Jack Bos. . .	1
Sjaak Sweegers	Telresultaten nationale vogel- trekdag 8-10-1989.	4
Jan Wouters	Nestkasten Koningshof 1989..	6
Tonny van der Vleuten	Onbekende gebieden: landbouw- gebieden rond het Dalems Stroomken.	8
Fred Geven	In herinnering aan Bob van der Wijk.	11
Jan Wouters	Voor U gelezen.. . . .	12
VOGELVARIA.		
Pierre vd.Wielen	IJseend op de Flaes.	14
Pierre vd.Wielen	Zwarte Stern vangt volwassen kikker.	15
Pierre vd.Wielen	Blauwe Reiger met rem.	15
Pierre vd.Wielen	Bedelende Kokmeeuw.	16
Jan Wouters	Goudhaantjes overwinteren in bebouwde omgeving.	16
Jan Wouters	Sperwer jaagt op vleermuis.	17
Pierre vd.Wielen	Veel Pijlstaarten in voorjaar 1989.	17
Piet van Happen	Wist U dat...	18

Tekeningen: Ernest van Asseldonk
Marco Bakermans
Lex Peeters
Wim van de Voort